ประโยค ๑-๒
แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ติรจฺฉานา นาเมเต อุชุชาติกา โหนฺติ อกุฏิลา, มนุสฺสา ปน อญฺญํ ทฑฺเฒน จินฺเตนฺติ, อญฺญํ มุเขน กเถนฺติ, เตเนวาห "คหนํ เหตฺถ ภนฺเต ยทิทํ มนุสฺสา อุตฺตานํ เหตฺถ ภนฺเต ยทิทํ ปสโวติ ฯ อิติ โส (สุนโข) ตาย อุชุหิฏฺฐจิตาย อกุฏิลตาย กาลํ กตฺวา ตาวตึสภวเน นิพฺพตฺโต อจฺฉราสหสฺสปริวุโต มหาสมฺปตฺตึ อนุโภสิ ฯ ตสฺส กสฺสจิ กณฺณมูเล มนฺตยนฺตสฺส สทฺโท โสฬสโยชนฏฺฐานํ ผรติ, ปกติกถาสทฺโท ปน สกลํ ทสโยชนสหสฺสํ เทวนครํ ฉาเทติ ฯ เตเนวสฺส "โฆสกเทวปุตฺโตติ นามํ อโหสิ ฯ "กสฺส ปเนส นิสฺสนฺโทติ ปจฺเจกพุทฺธเ เปเมน ภุกฺกรณสฺส ฯ โส ตตฺถ น จิรํ ฐตฺวา จวิ ฯ

เทวโลกโต หิ เทวปุตฺตา "อายุกฺขเยน ปุญฺญกฺขเยน อาหารกฺขเยน โกเปนาติ จตูหิ การเณหิ จวนฺติ ฯ ตตฺถ เยน พหุ ปุญฺญกมฺมํ กตํ, โหติ โส เทวโลเก อุปฺปชฺชิตฺวา ยาวตายุกํ ฐตฺวา อุปรูปริ นิพฺพตฺตติ, เอวํ อายุกฺขเยน จวติ นาม ฯ เยน ปริตฺตํ ปุญฺญํ กตํ โหติ, ตสฺส ราชโกฏฺฐาคาเร ปกฺขิตฺตํ จตุปญฺจนาฬิมตฺตํ วิย ธญฺญํ อนฺตรา ว ตํ ปุญฺญํ ขียติ, อนฺตรา ว กาลํ กโรติ, เอวํ ปุญฺญกฺขเยน จวติ นาม ฯ อปโร กามคุเณ ปริภุญฺชมาโน สติสมฺโมเสน อาหารํ อปริภุญฺชิตฺวา กิลนฺตกาโย กาลํ กโรติ, เอวํ อาหารกฺขเยน จวติ นาม ฯ อปโร ปรสฺส สมฺปตฺตึ อสหนฺโต กุชฺฌิตฺวา กาลํ กโรติ, เอวํ โกเปน จวติ นาม ฯ อยํ ปน กามคุเณ ปริภุญฺชนฺโต มุฏฺฐสฺสติ หุตฺวา อาหารกฺขเยน จวติ ฯ จวิตฺวา จ ปน โกสมฺพิยํ นครโสภินิยา กุจฺฉิสฺมึ ปฏิสนฺธึ คณฺหิ ฯ (ธมฺมปทฏฺฐกถาย ทุติโย ภาโค/หน้า ๑๒ - ๑๓)

แปล โดยอรรถ

๒. อเถกทิวสํ ราชา อุปริปาสาเท จิโต อนฺตรวิถึ โอโลกยมาโน "อนาปิณฺฑิกสฺส จูฬอนาถปิณฺฑิกสฺส วิสาขาย สุปฺปวาสายาติ เอเตสํ เคเห ภตฺตกิจฺจตฺถาย คจฺฉนฺเต อเนกสหสฺเส ภิกฺขู ทิสฺวา "กหํ อยฺยา คจฺฉนฺตีติ ปุจฺฉิตฺวา, "เทว อนาถปิณฺฑิกสฺส เคเห นิจฺจภตฺติสลากภตฺตคิลานภตฺตาทีนิ อตฺถาย เทวสิกํ เทฺว ภิกฺขุสหสฺสานิ คจฺฉนฺติ, จูฬอนาถปิณฺฑิกสฺส เคหํ ปญฺจสตา ภิกฺขู นิจฺจํ คจฺฉนฺติ, ตถา วิสาขาย, ตถา สุปฺปวาสายาติ วุตฺเต, สยัปิ ภิกฺขุสงฺฆํ อุปฏฺฐหิตุกาโม วิหารํ คนฺตฺวา ภิกฺขุสหสฺเสน สทฺธึ สตฺถารํ นิมนฺเตตฺวา สตฺตาหํ สหตฺถา ทานํ ทตฺวา สตฺตเม ทิวเส สตฺถารํ วนฺทิตฺวา "ภนฺเต ปญฺจหิ เม ภิกฺขุสเตหิ สทฺธึ นิพทฺธํ ภิกฺขํ คณฺหาติ อาห ฯ "มหาราช พุทฺธา นาม เอกฏฺฐาเน นิพทฺธํ ภิกฺขํ น คณฺหนฺติ, พหู พุทฺธานํ อาคมนํ ปจฺจาสคสนฺตีติ ฯ "เตนหิ เอกํ ภิกฺขุ นิพทฺธํ เปเสถาติ ฯ สตฺถา อานนฺทตฺเถรสฺส ภารมกาสิ ฯ (ธมฺมปทฏฺฐกถาย ตติโย ภาโค/หน้า ๖ - ๗)

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑-๒
แปล มคธเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ชื่อ อ.สัตว์ดิรัจฉาน ท. เหล่านี้ เป็นสัตว์มีชาติซื่อตรง เป็นสัตว์ไม่คดโกง ย่อมเป็น ส่วนว่า อ.มนุษย์ ท. ย่อมคิดซึ่งเหตุอื่นด้วยหทัย ย่อมกล่าวซึ่งเหตุอื่นด้วยปาก เพราะเหตุนั้น นั่นเทียว อ. บุตรของนายควาญช้าง ชื่อว่าเปสสะ กล่าวแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ อ. ขันธปัญจกนี้ใด คือ อ. มนุษย์ ท. อ.ขันธปัญจกนั้น เป็นธรรมชาติรกชัฏ ย่อมเป็น ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ อ. ขันธปัญจนี้ใด คือ อ. สัตว์ของเลี้ยง ท. อ. ขันธปัญจนั้น เป็นธรรมชาตติ้น ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ.สุนัขนั้น กระทำแล้ว ซึ่งกาละ บังเกิดแล้ว ในภพชื่อ ว่าดาวดึงษ์ เป็นผู้อันพันแหงนางอัปสรแวดล้อมแล้ว เป็น เสวยแล้ว ซึ่งสมบัติใหญ่ เพระความที่ แห่งตนเป็นสัตว์มีความเห็นตรง เพราะความที่แห่งตนเป็นสัตว์ไม่คดโกงนั้น ด้วยประการฉะนี้ ฯ เมื่อเทพบุตรนั้น กระซิบอยู่ ณ ที่ใกล้หู ของใคร ๆ อ.เสียง ย่อมแผ่ไปตลอดที่มีโยชน์ สิบหกเป็นประมาณ แต่ว่า อ.เสียงแห่งการกล่าว โดยปกติ ย่อมปกปิด ซึ่งนครแห่งเทวดาอันมี พันแห่งโยชน์สิบเป็นประมาณทั้งสิ้น ฯ เพราะเหตุนั้นนั่นเทียว อ. คำว่า อ. เทพบุตรชื่อว่าโฆสกะ ดังนี้ เป็นชื่อของเทพบุตรนั้น ได้เป็นแล้ว ฯ อ. อันถามว่า ก็ อ. วิบากนั่น เป็นเครื่องไหลออก แห่งกรรมอะไร ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ. อันแก้ว่า อ. วิบากนั่น เป็นเครื่องไหลออกแห่งการเห่า ด้วยความรักในพระปัจเจกพุทธเจ้า ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ. เทพบุตรนั้น ดำรงอยู่แล้ว ในภพชื่อว่า ดาวดึงษ์นั้น สิ้นกาลไม่นาน เคลื่อนแล้ว ฯ

จริงอยู่ อ. เทพบุตร ท. ย่อมเคลื่อนจากเทวโลก เพราะเหตุ ท. สี่ คือ เพราะความสิ้นไป แห่งอายุ เพราะความสิ้นไปแห่งบุญ เพราะความสิ้นไปแห่งอาหาร เพราะความโกรธ ฯ อ.กรรม อันเป็นบุญอันมาก เป็นธรรมชาตอันเทพบุตรใดกระทำแล้ว ย่อมเป็น อ. เทพบุตรนั้น เกิดขึ้น แล้วในเทวโลก ดำรงอยู่แล้วตลอดกาลเพียงใดแห่งอายุ ย่อมบังเกิดในภพเบื้องบน ๆ

อ.เทพบุตรนั้น ชื่อว่าย่อมเคลื่อยเพราะ-ในเหตุทั้งหลาย สี่ เหล่านั้นหนา-ความสิ้นไปแห่งอายุ อย่างนี้ ฯ อ.บุญอันนิดหน่อย เป็นบุญอันเทพบุตรใดกระทำแล้ว ย่อมเป็น อ.บุญนั้น ของเทพบุตรนั้น ย่อมสิ้นไปในระหว่างเทียว ราวกะ อ. ข้าวเปลือก อันมีทะนานสี่หรือทะนานห้า เป็นประมาณ อันบุคคลใส่เข้าไปแล้วในเรือนคลังของพระราชา สิ้นไปอยู่ อ.เทพบุตรนั้น ย่อมทำซึ่งกาละในระหว่างเทียว อ.เทพบุตรนั้น ชื่อว่าย่อมเคลื่อน เพราะความสิ้นไปแห่งบุญ อย่างนี้ ฯ อ.เทพบุตรอื่นอีก บริโภคอยู่ซึ่งกามคุณ ท. ไม่บริโภคแล้วซึ่งอาหาร เพราะความหลง พร้อมแห่งสติ เป็นผู้มีกายอันลำบากแล้ว เป็น ย่อมกระทำซึ่งกาละ อ.เทพบุตรนั้น ชื่อว่าย่อม เคลื่อน เพราะความสิ้นไปแห่งอาหาร อย่างนี้ ฯ อ. เทพบุตรอื่นอีก ไม่อดกลั้นอยู่ ซึ่งสมบัติ ของเทพบุตรอื่น โกรธแล้ว ย่อมกระทำซึ่งกาละ อ. เทพบุตรนั้น ชื่อว่าย่อมเคลื่อน เพราะความโกรธ อย่างนี้ ฯ ก็ อ. เทพบุตร ชื่อว่าโมสกะนี้ บริโภคอยู่ซึ่งกามคุณ ท. เป็นผู้มีสติอันตนลืมแล้ว เป็น ย่อมเคลื่อน เพราะความสิ้นไปแห่งอาหาร ฯ ก็แล อ. เทพบุตรชื่อว่าโมสกะนั้น ครั้นเคลื่อนแล้ว ถือเอาแล้วซึ่งปฏิสนธิ ในท้องแห่งหญิงผู้ยังพระนครให้งาม ในเมืองโกสัมพี ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง พระราชา ประทับอยู่บนปราสาทชั้นบนทรงแลดูระหว่างถนน ทรงเห็นภิกษุหลายพันรูปไปอยู่ เพื่อประโยชน์แก่ภัตกิจ ในเรือนของชนทั้งหลาย คือ ของอนาถ บิณฑิกเศรษฐี ของจูฬอนาถบิณฑิกเศรษฐี ของนางวิสาขา ของนางสุปปวาสา ตรัสถามว่า พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายจะไป ณ ที่ไหน เมื่อพวกราชบุรุษกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ พระภิกษุ ๒,๐๐๐ รูป ย่อมไปทุก ๆ วัน เพื่อประโยชน์แก่ภัตมีนิตยภัต สลากภัตและคิลาน ภัตเป็นต้น ในเรือนของอนาถบิณฑกเศรษฐี พระภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป ย่อมไปสู่เรือนของ จูฬอนาถบิณฑเศรษฐีตลอดกาลเป็นนิตย์ พระภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป ย่อมไปสู่เรือนของ นางวิสาขา ตลอดกาลเป็นนิตย์เหมือนอย่างนั้น พระภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป ย่อมไปสู่เรือนของ นางสุปปวาสา ตลอดกาลเป็นนิตย์ เหมือนอย่างนั้น ดังนี้ แม้พระองค์มีพระประสงค์จะบำรุงภิกษุ สงฆ์ เสด็จไปสู่วิหาร ทรงนิมนต์พระศาสดาพร้อมกับภิกษุ ๑๐๐๐ รูป ทรงถวายทานด้วย

พระหัตถ์ของพระองค์ตลอดเจ็ดวัน ในวันที่เจ็ด ทรงถวายบังคมพระศาสดากราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระองค์พร้อมกับภิกษุ ๕๐๐ รูป จงรับภิกษาของข้าพระองค์ตลอดกาลเป็นนิตย์ ฯ พระศาสดาตรัสว่า มหาบพิตร ธรรมดาพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ไม่ทรงรับภิกษาประจำในที่แห่งเดียว ชนมากย่อมหวังเฉพาะการเสด็จมาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ฯ พระราชาตรัสว่า ถ้าอย่างนั้น ขอพระองค์ จงส่งพระภิกษุรูปหนึ่งไปประจำ ฯ พระศาสดาทรงมอบภาระให้แก่พระอานนท์เถระ ฯ

พระเทพปริยัติสุธี อินฺทปญฺโญ วัดบพิตรพิมุข เฉลย.
สนามหลวงแผนกบาลี ตรวจแก้.